

המשורר ההומניסט

רבים הם ההבדלים שבין היוצר לרבים לבין היוצר ליחידים; בין המשורר ההומניסט, השופע אהבה לאדם ומחמם לבבות קפואים, מעודד חלכאים ומאמץ כושלים — לבין המשורר הוירטואוז, המתחמק מהמוני הקוראים ונמלט להיכ-לי-השיש שלו, שעם כל הברק שלהם כל-כך קר בהם.

ועל הבדל אחד אופייני שבין שני סוגי המשוררים הללו רצוני לעמוד כאן, כדי להבליט עיקר אחד מעיקרי השירה הגדולה של ש. שלום.

המשורר ההומניסט יגע להיות שקוף ומובן לקוראיו, שרבים הם, ויחצוב מנפשו את המלים הפשוטות והבהירות ביותר, כדי להימנע מלהקים חיץ בינו ובין קוראיו, הצמאים לדבר חזונו. כל עטיפה מילולית, כל ערפול וסרבול בלשון יציקו לקורא, ירגיזוהו וירחיקוהו ממקורות השירה, שכן לבו יישאר ריק; לכן יפתח לפניו המשורר את אשנביו, להורים בהם את אור נפשו. ואילו המשורר הוירטואוז, שפניו למנגינה ולא דוקא למאזיניה, שכן הצלילים כשל-עצמם הם עיקר לו, מבלי שיחממו וירוממו את הנפש — יגע הוא שלא להיות שקוף ומובן ופשוט ובעצם ידיו יקים חיץ לשוני בינו לבין הקוראים.

וש. שלום — המשורר ההומניסטי רב-המעוף וגדול-החזון בשירה העברית החדשה — מתבלט גם באותה סגולת-יקר, שבשירתו לרבים (יש לו גם שיר היחיד, שיר המרומים, שיר האומה והמולדת נאצלים ועתירי-ניב) הוא מוצא את הביטוי הבהיר והמוזכך, המפעים ומסעיר, מחזק ומנחם; כמה פצעי-לב תחבש שירת ש. שלום בלהטה, בדבקותה, באמונתה באדם. ואותה אהבה לאדם זורמת בשירתו גלים-גלים. די רק לדפדף בכל ספר מספרי שיריו (כונסו עתה בספר גדול, שיצא בהוצאת "יבנה") — ויעברו לפנינו בסך מלאכי האהבה והאמונה שלו.

רוצה אני להיות אֶחָ בְּיָן אֲחִים
עַל הַמִּשְׁמֵר.

קָרָא אָח
לְכָל נְדָח.

כָּל יְצוּר נִבְרָא בְּצַלֵּם
אָח הוּא לְתַבֵּל כָּלָה.
יַחַד נִחְרַשׁ הַתֶּלֶם
לְשִׁיזוֹת וּלְנֹאֲלָה.

שְׁמַרְנֵי אֱלֹהִים, מִשְׁנֹא אֶת אָחֵי הָאָדָם.

כל אלו אינם אלא גיצים בחדים מהלהב הגדול, היוקד בשממת שירתו.
ובתוך האהבה הגדולה לאדם נתיחדה פינה ברוכה לאהבת העובד במולדת:

וּבְצֵאת נְשָׁמְתֵי עַל מוֹקְדָה וְעֵינַי
תַּחֲזִינָה סוּד אֶל –
אֲהִיָּה כְּפֶרֶת אֱלֹמוֹנִי, הָעוֹבֵד אֶת
אֲדֹמַת יִשְׂרָאֵל.

כאן נראה את דמותו האצילית, שעוצבה מכוחם של דורות אוהבי ישראל,
אשר מהם קרוצה נפשו של ש. שלום, בן טיפוחם של אדמורי"ם זכיי-נפש ורביי-
תפארת.

ועם כל שלל מראותיו וקשת צבעיו, הליריקה העמוקה והפאתוס הסוער, געש
רגשותיו ועדנת נפשו, מרי תוכחתו ובושם ניחומיו, שהוא מרעיף זה עשרים
וחמש שנה לתוך השירה העברית — ירחש לו לב הקוראים הודיה מיוחדת
על אשר פתח לפניהם את לבו וידע לדבר עמהם "בשפה כה פשוטה כלנוכח
המות או היום הנולד".

אמנם, לא תמיד כה פשוטה שפתו של ש. שלום. להרבה מסמלי שירתו

מחפשים אנו נתיב ; אבל בתוך מעינותיה הנסתרים יש פלגים-פלגים, המגל-גלים את מימיהם הזכים ומרווים כל צמא.

ש. שלום מעיד על שירו :

שִׁיָּהָא נְשָׂא וְרָם וְקַל-כְּנָפִים –
הִשְׁלַכְתִּי אֶת עֲצָמַי בְּלֹא רַחֵם.
עָתָה אֵין מְאוּם לִי תַחַת הַשָּׁמַיִם –
קָחוּ גַם אוֹתוֹ, הֲרִיחוּ שְׁלָכֶם.

ואמנם לקח הקורא העברי את שירו של ש. שלום והכניסו לנפשו, כי ידע המשורר את הדרך הברוכה אל הקורא, דרך אהבת האדם.

”דבר השבוע”, גליון 8, תש”ט